

ANALÝZA URODYNAMICKÝCH PARAMETRŮ U PACIENTŮ S ROZTROUŠENOU SKLERÓZOU A DYSFUNKCÍ DOLNÍCH MOČOVÝCH CEST.

VÝSLEDKY 6- LETÉ PROSPEKTIVNÍ STUDIE.

G.Varga¹, D.Pacik¹, R.Wasserbauer¹, T. Pavlík², E. Janoušová², A.Babajide¹, P.Praksová³

¹ Urologická klinika FN Brno a MU Brno

² Institut biostatistiky a analýz, LF a PŘF MU Brno

³ Neurologická klinika FN Brno a MU Brno

Úvod. Naše klinické pozorování naznačovalo zhoršování dysfunkce dolních močových cest (DMC) u pacientů s roztroušenou sklerózou (RS) v návaznosti na dynamickou progresi demyelinizačního onemocnění. Cílem prospektivní kontrolované studie bylo zhodnotit výsledky urodynamického (UD) vyšetření u pacientů s RS v časové ose a případně vytvořit doporučení pro klinickou praxi pro potřeby dispenzarizace.

Metody. Od září 2007 do srpna 2012 bylo do studie zařazeno 74 pacientů s RS (54 žen, 20 mužů, remitentní (R) forma 34p, sekundárně progresivní (SP) forma 34p, primárně progresivní (PP) forma 6p), kteří splnili jasně stanovené vstupní a vylučovací kritéria pro zařazení do studie (tab. 2, 3). UD vyšetření bylo provedeno v 0., 4., 8. a 12. měsíci (UD1 až 4) a před každou kontrolou byl vyplněn dotazník ICIQ-SF. Kontrolní skupina 24 pacientů s jiným typem neurologického onemocnění a s jasně stanovenými kritérii podstoupila UD vyšetření v 0. a 12. měsíci (obr. 1). Vývoj kategoriálních charakteristik typu „ano x ne“ (výskyt inkontinence, poruchy kontraktility detruzoru, DSD, typ UD diagnózy; viz tab. 1) po roce a srovnání těchto změn s kontrolní skupinou a dále zvlášť pro všechny pacienty s RS a jednotlivé formy RS byl hodnocen pomocí McNemarova testu.

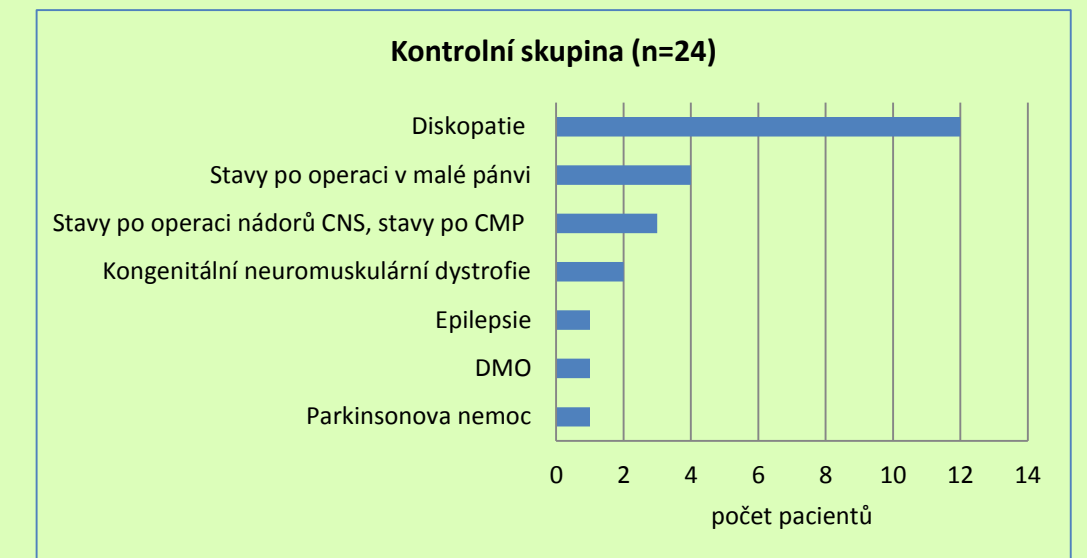
Vývoj spojitých parametrů (detruzorová compliance (Compl_{det}), cystometrická kapacita (C_{max}), maximální detruzorový tlak (P_{detmax}), maximální a průměrná průtoková rychlost Q_{max}, Q_{stř}) a hodnocení časových změn ve všech skupinách bylo provedeno pomocí Mannova-Whitneyho testu a Wilcoxonova párového testu (tab. 1).

Kategoriální parametry typu „ano x ne“ (parametr přítomen resp. nepřítomen)	Spojité parametry
Hyperaktivita detruzoru (DO; „detrusor overactivity“)	ICIQ-SF skóre = výsledné skóre vyplněného dotazníku ICIQ SF
Porucha kontraktility detruzoru v mikční fázi	Detruzorová compliance; [ml/cmH2O]
Močová inkontinence	Q _{max} [ml/s] = maximální průtoková rychlost *
Detruzorosfinkterická dysynergie (UD dg – DSD)	Q _{stř} [ml/s] = průměrná průtoková rychlost
Hyperaktivita detruzoru (UD dg – HAD)	C _{max} [ml] = maximální cystometrická kapacita
Hypoaktivita detruzoru (UD dg – HYA)	P _{det max} [cmH2O] = maximální detruzorový tlak při C _{max}
Urgentní močová inkontinence (UD dg – UUI)	P _{ura max} [cmH2O] = maximální uretrální tlak
Stresová močová inkontinence (UD dg – SUI)	

Tab. 1. V tabulce jsou uvedeny kategoriální a spojitě parametry UD vyšetření, které byly předmětem hodnocení.

Věk (v letech)	N	Muži/ženy	Průměr (SD)	Medián	Minimu m	Maximu m
Pacienti x kontroly						
Pacienti s RS	74	20/54	51.5 (11.4)	53	28	78
Kontroly	24	5/19	58.8 (12.2)	60	32	79
Pacienti dle typu RS						
RS forma R	34	-	47.1 (10.6)	50	28	66
RS forma SP	34	-	57.0 (10.5)	58	32	78
RS forma PP	6	-	46.2 (7.6)	48	35	56

Tab. 2. Sumarizace věkového složení pacientů s RS, kontrolních subjektů a pacientů dle typu roztroušené sklerózy (v letech). Věk byl vztažen ke dni prvního urodynamického vyšetření.

Obr. 1. Složení kontrolní skupiny pacientů s neurogení dysfunkcí DMC.

Výsledky. Pacienti s dysfunkcí DMC z důvodu RS jsou na vstupu signifikantně odlišni z hlediska UD parametrů od skupiny pacientů s jiným neurologickým postižením, a to v Q_{max}, Q_{stř} a P_{detmax} (tab. 4). Byl zaznamenán signifikantně vyšší výskyt DSD u pacientů s RS oproti kontrolní skupině již na vstupu při UD1 (0. měsíc) i UD4 (12. měsíc) na hladině významnosti p=0,031 resp. 0,005 (tab. 6). Z kategoriálních charakteristik se v čase signifikantně změnil výskyt inkontinence a to tak, že celkově se výskyt inkontinence se zavedenou léčbou snižuje jak u všech pacientů s RS, tak u pacientů s R a SP formou RS (tab. 5, obr. 2). Signifikantní zvýšení výskytu DSD v čase u pacientů s RS ve srovnání s kontrolní skupinou může být projevem neurologické progresie (tab. 5). Riziko rozvoje inkontinence při zavedené léčbě u RS bylo 2,7% a riziko rozvoje DSD v RS skupině v průběhu roku bylo 13,5% (tab. 5).

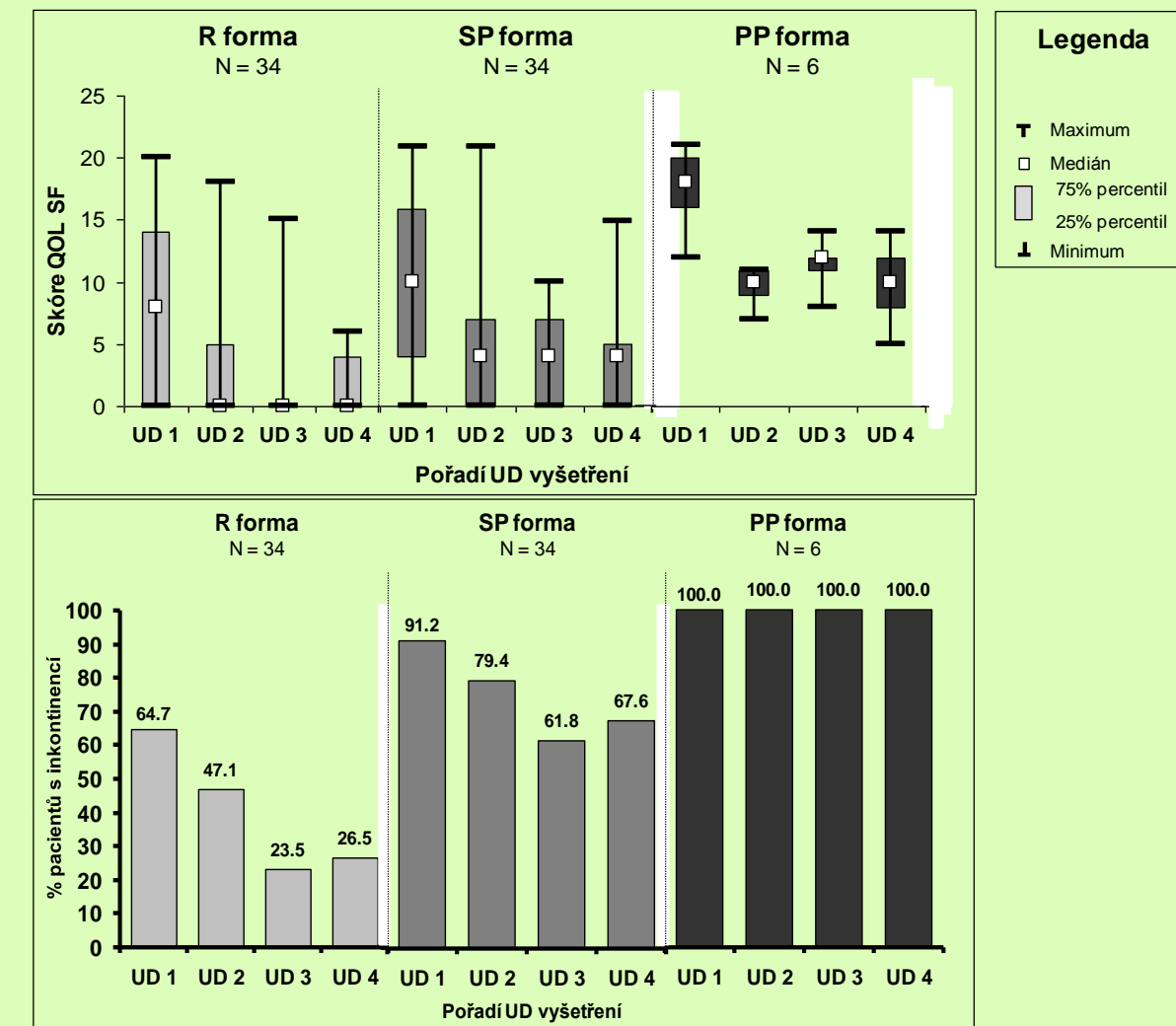
Vstupní kritéria pro skupinu pacientů s RS	<ul style="list-style-type: none"> Pacient (muž, žena) s neurologicky diagnostikovanou roztroušenou sklerózou a s přítomností klinických známek dysfunkce DMC nebo močové inkontinence Nepřítomnost dalšího neurologického onemocnění, které by mohlo alterovat funkci dolních močových cest (VAS, diskopatie, spina bifida, CMP, diabetická polyneuropatie, muskuloskeletální dystrofie, etc.) Ochota informovaného pacienta akceptovat invazivitu UD vyšetření (informovaný souhlas) Nepřítomnost močové infekce (negativní nálezy biochemického nebo bakteriologického vyšetření moči před UD vyšetřením) U mužů nepřítomnost striktury uretry a BPH (prostata ≤ 30ccm dle TRUS, nepřítomnost obstrukce prostatické uretry při ureterocystoskopickém vyšetření) Vysazení všech léků ovlivňujících funkci DMC 10 dnů před kontrolním vyšetřením.
Vylučovací kritéria pro skupinu pacientů s RS	<ul style="list-style-type: none"> Positivní bakteriologický nálezy v moči v době plánovaného UD vyšetření, nebo klinické známky infekce DMC Pacienti po operaci v oblasti malé pánve s možností poškození inervace pánevních orgánů (hysterektomie, nízká resekce rekta) Pacientky po jakémkoliv operaci pro SUI (slingové operační výkony, „bulking agents“) Muži se známými BPH (prostata dle TRUS>30ccm, nebo obstrukce potvrzená při ureterocystoskopii)

Tab. 3. Vstupní a vylučovací kritéria pro skupinu pacientů s RS. Podobná kritéria byla stanovena i v kontrolní skupině pacientů.

	Pořadí	Kontroly			Pacienti s RS			
	vyšetření	N	Průměr	Medián (min;max)	N	Průměr	Medián (min;max)	p-hodnota
Compliance detruzorová	UD 1	24	29	25 (6;75)	74	25	22 (1;131)	0.181
	UD 4	24	28	25 (4;87)	74	22	19 (1;82)	0.101
Q _{max}	UD 1	20	24	24 (9;56)	57	17	14 (2;68)	0.002*
	UD 4	18	23	21 (13;46)	52	17	15 (2;45)	0.011*
Q _{stř}	UD 1	20	9	9 (3;20)	57	7	6 (2;20)	0.037*
	UD 4	18	10	10 (4;20)	52	8	8 (3;16)	0.032*
C _{max}	UD 1	23	345	324 (224;531)	74	329	316 (22;1585)	0.289
	UD 4	23	345	310 (208;603)	74	294	271 (11;642)	0.073
P _{det max}	UD 1	23	18	13 (4;55)	74	32	24 (1;133)	0.016*
	UD 4	23	17	15 (3;62)	74	30	21 (6;91)	0.002*
P _{ura max}	UD 1	19	64	63 (14;111)	39	70	59 (3;152)	0.791
	UD 4	19	62	64 (21;101)	9	72	78 (22;125)	0.491

*Statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,05.

Tab. 4. Srovnání spojitých parametrů UD vyšetření v 0. a 12. měsíci (UD1 a 4) mezi pacienty a kontrolními subjekty.

Obr. 2. Vývoj skóre ICIQ-SF a inkontinence u pacientů s remitentní (R), sekundárně progresivní (SP) a primárně progresivní (PP) formou RS.

	Vývoj kategoriálních charakteristik po roce (UD1 → UD4)				p-hodnota
	ano → ano	ano → ne	ne → ne	ne → ano	
Kontroly (n=24)					
DO (detruzorová hyperaktivita)	14 (58.3%)	1 (4.2%)	9 (37.5%)	0 (0.0%)	1.000
Porucha kontraktility	9 (37.5%)	0 (0.0%)	15 (62.5%)	0 (0.0%)	1.000
Inkontinence	17 (70.8%)	1 (4.2%)	6 (25.0%)	0 (0.0%)	1.000
UD dg - DSD	9 (37.5%)	0 (0.0%)	14 (58.3%)	1 (4.2%)	1.000
UD dg - HAD	15 (62.5%)	1 (4.2%)	8 (33.3%)	0 (0.0%)	1.000
UD dg - HYA	7 (29.2%)	0 (0.0%)	17 (70.8%)	0 (0.0%)	1.000
UD dg - UUI	3 (12.5%)	1 (4.2%)	20 (83.3%)	0 (0.0%)	1.000
UD dg - SUI	3 (12.5%)	1 (4.2%)	20 (83.3%)	0 (0.0%)	1.000
Pacienti s RS (n=74)					
DO (detruzorová hyperaktivita)	34 (45.9%)	7 (9.5%)	25 (33.8%)	8 (10.8%)	1.000
Porucha kontraktility	14 (18.9%)	1 (1.4%)	55 (74.3%)	4 (5.4%)	0.375
Inkontinence	36 (48.6%)	23 (31.1%)	13 (17.6%)	2 (2.7%)	<0.001*
UD dg - DSD	46 (62.2%)	2 (2.7%)	16 (21.6%)	10 (13.5%)	0.039*
UD dg - HAD	31 (41.9%)	9 (12.2%)	25 (33.8%)	9 (12.2%)	1.000
UD dg - HYA	4 (5.4%)	4 (5.4%)	61 (82.4%)	5 (6.8%)	1.000
UD dg - UUI	13 (17.6%)	3 (4.1%)	53 (71.6%)	5 (6.8%)	0.727
UD dg - SUI	5 (6.8%)	2 (2.7%)	62 (83.8%)	5 (6.8%)	0.453

*Statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,05.

Tab. 5. Vývoj kategoriálních charakteristik typu „ano x ne“ po roce a srovnání těchto změn zvlášť pro RS pacienty a zvlášť pro kontrolní subjekty. Popis jednotlivých parametrů je uveden v tab. 1. (UD1- vyšetření v 0. měsíci, UD4 – vyšetření ve 12. měsíci).

	Pořadí vyšetření	Kontroly (n=24)	Pacienti s RS (n=74)	p-hodnota
DO (detruzorová hyperaktivita)	UD 1	15 (62.5%)	41 (55.4%)	0.638
	UD 4	14 (58.3%)	42 (56.8%)	1.000
Porucha kontraktility	UD 1	9 (37.5%)	15 (20.3%)	0.105
	UD 4	9 (37.5%)	18 (24.3%)	0.292
Inkontinence	UD 1	18 (75.0%)	59 (79.7%)	0.775
	UD 4	17 (70.8%)	38 (51.4%)	0.105
UD dg - DSD	UD 1	9 (37.5%)	48 (64.9%)	0.031*
	UD 4	10 (41.7%)	56 (75.7%)	0.005*
UD dg - HAD	UD 1	16 (66.7%)	40 (54.1%)	0.346
	UD 4	15 (62.5%)	40 (54.1%)	0.490
UD dg - HYA	UD 1	7 (29.2%)	8 (10.8%)	0.047*
	UD 4	7 (29.2%)	9 (12.2%)	0.062
UD dg - UUI	UD 1	4 (16.7%)	16 (21.6%)	0.773
	UD 4	3 (12.5%)	18 (24.3%)	0.266
UD dg - SUI	UD 1	4 (16.7%)	7 (9.5%)	0.455
	UD 4	3 (12.5%)	10 (13.5%)	1.000

*Statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,05.

Tab. 6. Srovnání výskytu kategoriálních charakteristik typu „ano x ne“ mezi pacienty a kontrolními subjekty v 0. a 12. měsíci (UD1 a UD4). Popis jednotlivých parametrů je uveden v tab. 1.

Závěr. 1) Pacienti s dysfunkcí DMC z důvodu RS jsou na vstupu signifikantně odlišni z hlediska UD parametrů od skupiny pacientů s jiným neurologickým postižením, a to v nižších výtokových parametrech Q_{max} a Q_{stř}, vyšším P_{detmax} a častějším výskytem DSD. 2) Signifikantní zlepšení skóre ICIQ-SF u pacientů s RS s ohledem na inkontinenci je pravděpodobně odrazem cílené léčby neurogení dysfunkcí DMC. 3) Signifikantní zvýšení výskytu DSD v čase u pacientů s RS ve srovnání s kontrolní skupinou může být projevem neurologické progresie.

Tato prospektivní studie poskytuje důkazy, které nás nutí nahlížet na pacienty s RS trpící NDMC jako na samostatnou skupinu, vyžadující pravidelný ambulantní monitoring, jehož součástí je i pravidelné UD vyšetření minimálně 1x ročně, nebo při zhoršení mikčních potíží v průběhu zavedené léčby.